

पठतु संस्कृतम्
कोविदः

मे २७, २०२३

पाठः ८

अङ्काः १००

1) अधो दत्तानां विग्रहवाक्यानां समस्तपदं समासनाम च लिखत । (२०)

a. विद्यया मान्यः

विद्यामान्यः

तृतीया-तत्पुरुषः

b. कवेः रचनां

कविरचना, ताम्

षष्ठी-तत्पुरुषः

c. विशेषं जानाति इति

विशेषज्ञः

उपपद-समासः

d. चतुर्णां युगानां समाहारः

चतुर्युगम्

समाहार-द्विगुः

e. राजा ऋषिः इव

राजर्षिः

उपमान-उत्तरपद-कर्मधारयः

f. दीर्घा रज्जुः

दीर्घरज्जुः

विशेषण-पूर्वपद-कर्मधारयः

g. लक्ष्मीः च सरस्वती

लक्ष्मीसरस्वत्यौ

इतरेतर-द्वन्द्वः

h. माता च पिता च

मातापितरौ

इतरेतर-द्वन्द्वः

i. असरलं सरलं कृत्वा

सरलीकृत्य

गति-समासः

j. न दृष्टम्

अदृष्टम्

नञ्-समासः

2) अधो दत्तानां समस्तपदानां विग्रहवाक्यं समासनाम च लिखत । (२०)

a. अधनः

न विद्यते धनं यस्य सः

नञ्-बहुव्रीहिः

b. कृष्णदासः

कृष्णस्य दासः

षष्ठी-तत्पुरुषः

c. दीर्घबाहुना

दीर्घः बाहुः, तेन

विशेषण-पूर्वपद-कर्मधारयः

दीर्घो बाहू यस्य सः, तेन समानाधिकरण-बहुव्रीहिः

d. संस्कृतभाषा

संस्कृतम् इति भाषा

अवधारणा-पूर्वपद-कर्मधारयः

e. मुखनासिकम्

मुखं च नासिका च अनयोः समाहारः

समाहार-द्वन्द्वः

f. सप्ताहः

सप्तानाम् अहनां समाहारः

समाहार-द्विगुः

g. यथामति

मतिम् अनतिक्रम्य,

अव्ययीभावः

h. उत्तमसखः

उत्तमः सखा

विशेषण-पूर्वपद-कर्मधारयः

i. ससीतः

सीतया सह वर्तते इति

सहपूर्वपद-बहुव्रीहिः

j. पञ्चगवम्

पञ्चानां गवां समाहारः

समाहार-द्विगुः

3) उचितं गुरु-लघु-चिह्नम् अङ्कयत, गणनाम् च लिखत । (१०)

	चिह्नम्	गणनाम्
उदा:- माधवः	- u -	रगणः
a. सामान्यः	- - -	मगणः
b. भरतः	U U -	सगणः
c. अटति	U U U	नगणः
d. भवन्ति	U - U	जगणः
e. औषधम्	- U -	रगणः
f. आपदि	- U U	भगणः
g. परीक्षा	U - -	यगणः
h. प्रणम्य	U - U	जगणः
i. ग्राहित	- U U	भगणः
j. वनाय	U - U	जगणः

4) एकपदेन उत्तरं लिखत (१०)

a. इन्द्रादिभिः देवैः प्रेषितः नलः कुत्र प्राप्तवान् ?

भैम्याः प्रासादम्

b. दमयन्त्याः समीपे कति सख्यः आसन् ?

शताधिकाः सख्यः

c. भैम्याः समीपे कस्य दूती आसीत् ? इन्द्रस्य दूती

d. के अपि दूतीः प्रेषितवन्तः ?

वरुणः, अग्निः, यमः इमे दिक्पालाः

e. यदि दमयन्ती इन्द्रस्य पत्नी भविष्यति तर्हि कः

तस्याः देवरः भविष्यति ? विष्णुः

f. यदि दमयन्ती इन्द्रस्य पत्नी भविष्यति तर्हि का

तस्याः याता भविष्यति ? (लक्ष्मीः) विष्णोः पत्नी

g. नलस्य अन्तरङ्गं कदा द्रुतम्?

यदा दमयन्ती रोदनं कृतवती तदा

h. पुरतः स्थितं नलं दृष्ट्वा दमयन्ती किम् उक्तवती ?

त्वम् एव शरणम् ।

i. नलः आत्मनः वंशस्य नाम किम् इति वदति ?

चन्द्रवंशः

j. केषां कृते मित्रस्य दर्शनं औषधं भवति?

व्याधितस्य, अर्थहीनस्य, देशान्तरगतस्य, शोकदग्धस्य
च

5) पदविवरणं (अन्त-लिङ्ग-विभक्ति-वचनानि) लिखत । (५)

a. निरीक्ष्यमाणः अ. पु. 'निरीक्ष्यमाण' शब्दः प्र. ए.

b. न्यस्तशस्त्रः अ. पु. 'न्यस्तशस्त्र' शब्दः प्र. ए.

c. निशम्य अव्ययम् नि + शम् धातुः

ल्यप्-प्रत्ययः

d. तदध्यासितकातराक्ष्या

ई. स्त्री. 'तदध्यासितकातराक्षी' शब्दः तृ. ए.

e. उक्तवते त. पु. 'उक्तवत्' शब्दः च. ए.

6) वाक्यं साधु / असाधु इति लिखत । (५)

a. देशान्तरगतस्य सम्पद् सुहृद् भवति । साधु

b. चण्डीशतकस्य लेखकः हर्षः । असाधु

c. आपदि धीराः अधिकतया दुर्बलाः भवन्ति । असाधु

d. सर्वैः कार्यस्य साधनं बाधकं च कदाचित् विचारणीयम् ।

असाधु

e. हितोपदेशे महाभारतात् स्वीकृताः कथाः सन्ति । साधु

7) परस्परसम्बद्धान् मेलयत (५)

a. कथासरित्सागरः	वेङ्कटाध्वरिः	b
b. लक्ष्मीसहस्रम्	सोमदेवः	a
c. शान्तिशतकम्	क्षेमेन्द्रः	d
d. बृहत्कथामञ्जरी	हितोपदेशः	e
e. नारायणभट्टः	बिल्हणः	c

8) उत्तरं लिखत (२ + ३ = ५)

- “छन्दस्” विषये गुरु लघु गणाः च विवरणं लिखत ।
- स्तोत्रकाव्येषु शङ्कराचार्येण विरचितं स्तोत्रसाहित्यानां विवरणं लिखत ।

9) सूक्तेः अर्थः लिखत । (२)

निसर्गः स हि धीराणां यदापद्यधिकं दृढाः ।

10) सुभाषितस्यपदविभागम्, अन्वयरचनां, तात्पर्यं च
लिखत । (३)

सुहृद्भिराप्तैरसकृद्विचारितं स्वयं च बुद्ध्या प्रविचारिताश्रयम् ।
करोति कार्यं खलु यः स बुद्धिमान् स एव लक्ष्म्या यशसां च भाजनम् ॥

11) श्लोकस्य पदविभागम्, अन्वयरचनां, तात्पर्यं च लिखत ए
कस्य समस्तपदस्य विग्रहवाक्यं च लिखत ।(५)

सेयं स्वदेहार्पणनिष्क्रयेण न्याय्या मया मोचयितुं भवतः ।
न पारणा स्याद्विहता तवैवं भवेदलुप्तश्च मुनेः क्रियार्थः ॥

12) संसन्दर्भं संस्कृतभाषया विवृणुत (३)

त्वम् एव शरणम् ।

13) अधोदत्त-ग्रन्थकारस्य परिचयं ४-५ वाक्यैः लिखत । (३)

विष्णुशर्मा

14) अधोदत्त-विषयमधिकृत्य ५-६ वाक्यैः लिखत । (४)

नीतिकाव्यानि ।